

Toiminnallinen opinnäytetyö

VTT/Sosiologi Hanna Vilkka
12.2.2010

TOIMINNALLISESSA OPINNÄYTETYÖSSÄ YDISTETÄÄN

- TOIMINNALLISUUS = Ammatillinen taito
(Ammatillisen arjen teko)
- TEOREETTISUUS = Ammatillinen tieto
(Viitekehys: Käsitteet, mallit, määritelmät)
- TUTKIMUKSELLISUUS = Käyttäjätutkimus
(Tutkiva tekeminen + tutkimuksen tekeminen)
- RAPORTOINTI = Ammatillinen viestintätaito
(Tutkivan tekemisen sanallistaminen)

TUTKIMUKSENA

TOIMINNALLISENA

- Toimintatutkimus
- Kehittävä työn tutkimus
- Projektitutkimus

=> Tutkimustulos

- Toiminnalliset työt (ammattilinen arjen teko)
- Kehittämistyöt
- Projektityöt

=> Tuotos/Tuote

TUTKIMUSTIETOA TUTKIMUSOPINNÄYTETYÖSSÄ LUONNEHTII

Tutkimustieto kerätään tutkittavasta ilmiöstä niin kattavasti, että se on yleistettävissä ja sovellettavissa vastaavanlaisiin tapauksiin ja koko kohderyhmään.

Aineistosta analysoitu tutkimustieto tulkitaan teoreettisen viitekehyksen/tietoperustan kautta.

Tutkimustietoa ei siirretä välittömästi käytäntöön. Tiedon tulevat käyttäjät tulkitsevat itse tulokset päätöksenteon ja ratkaisujen tueksi haluamallaan tavalla.

TUTKIMUSTIEDON TARKOITUS TOIMINNALLISESSA OPINNÄYTETYÖSSÄ

Tavoittelee tietoa, jolla tekijä itse voi toiminnallista osuutta/tuotosta *perustellusti*

täsmentää, rajata, kehittää, uudistaa sekä luoda kohdetta ja käyttäjää paremmin palvelevaksi.

TUTKIMUSTIETO TOIMINNALLISESSA OPINNÄYTETYÖSSÄ

on aina tapauskohtaista eli tietystä ajasta,
paikasta, tilanteesta ja kohderyhmästä.

Tutkimustiedon tulkinta saa aina suoraan
sovelletun, käytännöllisen ja toiminnallisen
muodon kehitettävässä tuotoksessa.

TUTKIMUSTIETO KERÄTÄÄN TOIMINNALLISESSA OPINNÄYTETYÖSSÄ

1) Tutkimustieto kerätään
tuotoksen/toiminnallisen osuuden
perusteltuun ideointiin ja kehittelyyn.

=> korostunut asema viitekehyksen,
lähteiden ja tutkimustiedon välisellä
vuoropuhelulla

...jatkuu

2) Toiminnallinen osuus tuotetaan olemassa olevan teoreettisen tiedon avulla ja tutkimustieto kerätään kohderyhmän käyttäjälähtöisenä arviointina.

=> palautetieto toiminnallisen osuuden käyttäjä/tekijälähtöiseen jatkokehittelyyn.

TOIMINNALLISEN OPINNÄYTETYÖN RAJAAMINEN

- MILLAISEN TUOKSEN TOTEUTAN?
- KENELLE TUOTOKSEN TOTEUTAN?
- MIHIN AIKAAN, PAIKKAAN TAI TILANTEESEEN TUOTOS TOTEUTEAAN?
- MISTÄ AMMATILISESTA NÄKÖKULMASTA TUOTOS TOTEUTETAAN?

ESIMERKKI 1

Opinnäytetyössäni tarkoituksena on tehdä sähköinen opas Metsäkeskusten neuvontapalvelujen henkilökunnalle tulevista sähköistä asiointia helpottavista neuvontapalveluista.

Sähköinen opas tuotetaan strategisen viestinnän näkökulmasta ja toteuttamistapana on tarinallisuus.

Tavoitteenani on helpottaa henkilökunnan ja asiakkaiden siirtymistä uusiin käytäntöihin ja palveluihin.

ESIMERKKI 2

Opinnäytetyöni tarkoitus on uudelleen muotoilla ABB:n Azimuth-kahva siten, että se vastaa toimeksiantajan ja varsinaisen käyttäjän tarpeita.

Päätavoite toteutuu, kun

- Kahvan muotoilu on uudistettu käyttäjälähtöisesti ja kustannustehokkaasti.
- Kahvan ergonomisia ominaisuuksia on parannettu kahvan muotoilulla.
- Kahva ilmentää Azipod®-ruoripotkurin piirteitä.

..jatkuu

Azimuth-kahvan muotoilu toteutetaan seuraavien ammatillisten näkökulmien kautta:

- Ergonomia
- Käytettävyys
- Brändi
- Merenkulkua käsittelevä lainsäädäntö ja säännöt.

ESIMERKKI 3

Opinnäytetyössäni tuotan kirjallisen potilasohjeen Päijät-Hämeen keskussairaalan magneettitutkimuksiin tuleville 5–10-vuotiaille lapsipotilaille. Opinnäytteeni viitekehys muodostuu seuraavista käsitteistä:

- Lapsipotilas
- Valmistaminen
- Magneettitutkimus kuvantamismenetelmänä
- Potilasohje

ESIMERKKI 4

Tarkoitukseni on tuottaa digitaalisen markkinoinnin yrityksen, Nitro FX Oy:n, projektipäälliköille projektikäsikirja.

Tavoitteena on, että käsikirja yhtenäistää yrityksen sekä toimintamalleja että dokumentointikäytäntöjä. Yhteiset toimintamallit parantavat käytäntöön vietyinä muun muassa projektihallinnan laatua, projektien onnistumista ja siten myös asiakastyytyväisyyttä.

TOIMINNALLISEN OPINNÄYTETYÖN MUOTO

TOIMINNALLINEN OSUUS

Ammatillisen taidon,
tiedon ja
tutkivan tekemisen näyte

RAPORTTI

Tutkivan tekemisen
sanallistaminen

TOIMINNALLISEN OPINNÄYTETYÖN TEKSTIN RAKENNE

ESIMERKIKSI

- Kansi ja Nimiö sivu
- Tiivistelmä/Abstract
- Sisällysluettelo
- Toiminnallisen osuuden lähtökohdat, tausta ja toimeksiantaja, kohderyhmä ja tavoitteet
- Toiminnallisen osuuden tietoperusta/teoreettinen viitekehys
- Toiminnallisen osuuden suunnittelu, toteutus ja lopputulos
- Oman ammatillisen osaamisen arviointi
- Lähdeluettelo
- Liitteet

RAPORTIN TYYLI

TOIMINNALLISESSA OPINNÄYTETYÖSSÄ

- Asiatyyli. Ei dokumentoiva ja raportoiva.
- Kuvaa, selostaa ja perustelee: Mitä tehtiin, miten tehtiin ja miksi tehtiin niin kuin tehtiin?
- Etenee tieteellisen kirjoittamisen periaatteilla (esim. tiedon varmuusasteiden ilmaiseminen, argumentointi, lähdeviitteet).
- Keskusteleva ote lähteiden, tuotoksen, kohderyhmän ja omien näkemysten välillä (vertailu, yhdistely, ajatusten kehittäminen, yleistäminen).
- Toiminnallisen osuuden runsas havainnollistaminen.

TOIMINNALLISEN OSUUDEN PULMAKOHDAT

- Työelämälähtöisen ja ajankohtaisen aiheen valinta ja toiminnallisen osuuden rajaaminen.
- Näkökulman valinta: teoria, käsitteet, määritelmät, mallit.
- Tiedonhankinnan rajaaminen (lähteet, tutkimusosa).
- Sisällönanalyysin tekeminen (vertailu, erottelu, luokittelu, yhdistely, tulkinnan tekeminen).
- Ammatillisen tiedon, oman tekemisen, tutkimustulosten ja kohderyhmän näkemysten yhdistäminen.

KIRJOITTAMISEN PULMAKOHDAT TOIMINNALLISESSA OPINNÄYTETYÖSSÄ

- Kirjoittamisen aloittaminen
- Keskustelevan ja argumentoivan tekstin kirjoittaminen ja tekstin rakenteen valinta
- Tiedon varmuusasteiden ilmaiseminen
- Asianmukaisten ja laadukkaiden lähteiden käyttö
- Tutkimusetiikan noudattaminen (esim. tekijänoikeudet)
- Toiminnallisen osuuden riittävä havainnollistaminen kuvin, valokuvien, piirroksin, taulukoin, kaavion ja kuvioin.
- Oman tekemisen kriittinen arviointi

OHJAUKSEN PULMAKOHDAT TOIMINNALLISESSA OPINNÄYTETYÖSSÄ

- Aikataulussa pitäytyminen
- Kannustaminen itsenäiseen pohtimiseen, ajatteluun, ponnisteluun, järjestelmällisyyteen työskentelyssä ja koko ajan kirjoittamiseen.
- Tukeminen vaikeiden vaiheiden ja pettymysten läpiviemiseen ja ylittämiseen.
- Ammatillisten onnistumisten löytäminen ja vahvistaminen.
- Tukeminen vastuullisuuteen ammatillisen tiedon ja taidon luomisessa. (”Riman yli menijät”)

TOIMINNALLISEN OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTI

- Aihevalinnan omintakeisuus, innovatiivisuus, luovuus, työelämälähtöisyys, ajankohtaisuus.
- Toiminnallisen osuuden ja raportin muodostama kokonaisuus.
- Toiminnallisen osuuden havainnollistamisen täsmällisyys ja tarkkuus raportissa.
- Toiminnallisessa osuudessa käytetyn ammatillisen tiedon syvyys ja laatu.
- Tutkimusosuuden onnistuminen ja merkitys toiminnallisen osuuden ratkaisuisissa.

MENETELMÄKIRJALLISUUTTA

- Vilkka & Airaksinen (2003): Toiminnallinen opinnäytetyö
- Vilkka & Airaksinen (2004): Toiminnallisen opinnäytetyön ohjaajan käsikirja
- Hakala (1998): Opinnäytetyö luovasti. Kehitys- ja tutkimustyön opas
- Niikko (2000): Portfolio oppimisen avartajana
- Taube (1998): Portfolio: Oppimisen suunnittelu ja arviointi
- Miettinen & Koivisto, eds. (2009): Designing Services with Innovative Methods
- Anttila (2005): Ilmaisuu, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta

...jatkuu

- Vanhanen-Nuutinen & Lambert, toim. (2005): Hankeesta julkaisuksi
- Jääskeläinen (2005): ”Toiminnallisen opinnäytetyön tekstilajipiirteistä” teoksessa Hankkeesta julkaisuksi
- www.kielijelppi.fi
- Hirsjärvi ym. (2007): Tutki ja kirjoita
- Vilkka (2005): Tutki ja kehitä
- Vilkka (2006): Tutki ja havainnoi
- Vilkka (2007): Tutki ja mittaa
- Grönfors (2009): Laadullinen tutkimus ja kenttätutkimuksen menetelmät (verkkokirja sivuilla www.vilkka.fi)

...jatkuu

- Kuula (2006): Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys.
- Karjalainen (2002): Tutkijan eettiset valinnat

Lähdeaineisto

- Aineistoa, johon opinnäytetyötekstissä viitataan.
- Aineistoa, jonka avulla voidaan tarkastella ja perustella tutkimuksessa saatua tietoa.
- Ei analysoida.

Tutkimusaineisto

- Kerätään kohteesta, josta tarvitaan tietoa ja saatu tieto tutkitaan eli
analysoidaan:
havainnot
ryhmitellään,
yhdistellään,
luokitellaan, nimetään
ja tulkitaan.

SIITÄ, MISTÄ EI LÖYDY TIETOA TOIMINALLISEN OSUUDEN TUEKSI, TEHDÄÄN SELVITYS/TUTKIMUS.

- Mistä asiasta tietoa tarvitaan?
- Minkälaista tietoa tarvitaan?
- Mihin tarkoitukseen tietoa tarvitaan ja miksi?
- Mistä tarvittava tieto on saatavissa?
- Mikä olisi tarkoituksenmukainen tiedon keruutapa?

MÄÄRÄLLINEN VAI LAADULLINEN MENETELMÄ? Minkälaista tietoa tarvitaan?

Määrällinen tutkimus,
jos halutaan
numeraalista tietoa
kohteesta

Laadullinen tutkimus,
jos halutaan kuvailla
ihmisten haluja,
mielipiteitä, toiveita,
kokemuksia, arvoja,
uskomuksia, ihanteita ja
merkityksiä, joita
tutkittaville asioille
annetaan.

AINEISTON KERÄÄMISEN TAVAT

- Kyselylomake
- Haastattelulomake
- Systemaattinen havainnointi
- Osallistuva havainnointi
- Tarkkaileva havainnointi
- Piilohavainnointi
- Yksilö- tai ryhmähaastattelu/Fokushaastattelu
- Kokemalla oppiminen

OSALLISTAVAT JA AKTIVOIVAT MENETELMÄT

- Luotain: Käyttäjän/Tekijän itsedokumentointi (päiväkirja, valokuvaus, piirtäminen).
- Skenaario: Yksilötason kuvaus tuotteen, palvelun, toiminnan, asian tai vuorovaikutuksen toteutumisesta yksilötasolla (suullinen, kirjallinen).
- Työpaja: toiminnan, vuorovaikutuksen, välineiden, tuotteen tai skenaarioiden vaiheittainen läpikäynti muiden käyttäjien tai tekijöiden kanssa.

...jatkuu

- Suunnitteluajurit (eng. design drivers): Lyhyitä kirjallisia kuvauksia esimerkiksi käyttäjän/tekijän tuotteelle, palvelulle tai vuorovaikutukselle asetetuista päävaatimuksista.

=> Pohjautuvat, käyttäjä- tai asiakastyytyväisyystutkimuksiin eli tutkittuun taustatietoon.

...jatkuu

- Moodboard: Tutkija/tekijä kartoittaa kohdettaan, rajaa vaihtoehtoja, tyylittelee itselleen ja muille tiimin jäsenille.
- Tutkija/käyttäjä/tekijä havainnollistaa omia kokemuksiaan jopa mielenmaisemiaan kuvallisesti toiminnallisen osuuden tekijälle.

A) Osallistumattomat menetelmät:

Tutkija keskeisessä roolissa tutkimustilanteen vuorovaikutuksessa.

B) Osallistavat ja aktivoivat menetelmät:

Käyttäjä(t)/Tekijä(t) keskeisessä roolissa tutkimustilanteen vuorovaikutuksessa.

OSALLISTAVAT JA AKTIVOIVAT MENETELMÄT ANTAVAT TIETOA

- a) asian kannalta luonnollisessa ympäristössä,
- b) käyttäjä- ja tekijälähtöisesti ja
- c) jopa reaaliajassa.

ESIMERKKI 1

YHDESSÄ TULEVAISUUTEEN – SÄHKÖINEN ASIOINTI JA NEUVONTAPALVELUT

- Tavoite: Luoda opas Metsäkeskusten neuvoijille, joiden avulla neuvojat saavat käsityksen tulevista sähköistä asiointia helpottavista neuvontapalveluista.
- Kohderyhmä: Metsänhoidon asiantuntijat, joiden tehtävään kuuluu metsänomistajien neuvontaa. (Metsäsuunnittelijat, neuvojat, tarkastajat)

...jatkuu

– Aineisto:

- 1) Ennakkokysymykset ryhmähaastatteluja varten
- 2) Ryhmähaastattelut (samaa työtä tekevät omissa ryhmissään)
- 3) Teemahaastattelu kehityspäällikölle
- 4) Sähköpostikysely metsäkeskusten esimiehille
- 5) Metsäkeskusten ja Kehittämiskeskus Tapion kuvamateriaalin vertailu

..jatkuu

Oppaan suunnittelua ohjaavat strategiset tavoitteet oppaan valmisteluun:

- Monikanavaisuus
- Löydettävyys
- Luottamuksellisuus
- Helppokäyttöisyys
- Vaikuttavuus
- Prosessien sujuvuus
- Tietojen ajantasaisuus

ESIMERKKI 2

DIGITAALISEN MARKKINOINNIN PROJEKTIKÄSIKIRJAN LAATIMINEN NITRO OY:LLE

- Tavoite: Samanalaista palvelua riippumatta siitä, kuka toimii projektipäällikkönä ja yhtenäiset välineet dokumentointiin.

...jatkuu

- Kohderyhmä: Nitro OY:n projektipäälliköt.
- Aineisto:
 - 1) Projektin toteuttamista ja osaamista käsittelevä kirjallisuus tutkimusaineistona.

 - 2) Vanhemman projektipäällikön, projektijohtajan ja toimitusjohtajan konsultointi kirjallisesti käsikirjan sisällöstä.

ESIMERKKI 3

ESTEETTINEN JA KÄYTTÄJÄYSTÄVÄLLINEN KISSANHIEKKALAATIKKO KAUPUNKIKOTIIN

Tavoite: Kehittää esteettinen ja käyttäjäystävällinen kissanhiekkalaatikko kaupunkikotiin.

Kohderyhmä: Kaupunkikodissa asuvat kissanomistajat.

...jatkuu

Aineisto:

- 1) Lomakehaastattelut
- 2) käyttäjien itsedokumentointi (kokemuksellinen hoitopäiväkirja) suunnitteluajureiden luomiseksi.
- 3) Markkina-analyysi
- 4) Esteettisyyden suunnitteluun neljä moodboardia suomalaisten nykykodista.

ESIMERKKI 4

LAPSIPOTILAS MAGNEETTITUTKIMUKSESSA

Tavoite: Potilasohje, joka antaa lapsipotilaille tietoa magneettitutkimuksesta ja vähentää lapsen tutkimusta kohtaan tuntemaa pelkoa.

Kohderyhmä: 5-10-vuotiaat magneettikuvaukseen tulevat lapsipotilaat.

...jatkuu

Aineisto: Kirjallisuus

- 1) magneettitutkimuksesta kuvantamismenetelmänä,
- 2) lääketieteellisiin toimenpiteisiin valmistamisen menetelmistä,
- 3) potilasohjeen laatimisesta,
- 4) lapsesta potilaana ja lapsen hoitotyön periaatteista.

AINEISTON MÄÄRÄ JA LAATU TOIMINNALLISESSA OPINNÄYTETYÖSSÄ

Olennaista ei ole aineiston määrä vaan *laatu* toiminnallisen osuuden toteuttamista varten.

Aineiston määrää ja laatua ohjaa aineiston kyky perustella valintoja vakuuttavasti toiminnallisessa osuudessa.